

УДК 616[314.089:08.039.57]
DOI 10.11603/2311-9624.2018.2.8810

©В. М. Гелей

ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Результати аналізу роботи хірургічного кабінету Закарпатської обласної клінічної стоматологічної поліклініки за 2012–2016 роки

Резюме. У даній статті представлено аналіз роботи лікаря хірурга-стоматолога профілактичного відділення Обласної клінічної стоматологічної поліклініки м. Ужгорода за 2012–2016 рр. Статистична обробка даних лікарської практики є важливим фактором для оцінки його професійної діяльності, повноти виконання обов'язків, якості надання хірургічно-стоматологічних послуг.

Мета дослідження – проаналізувати роботу лікаря стоматолога-хірурга за п'ять років.

Матеріали і методи. На думку авторів та більшості практичних лікарів хірургів-стоматологів, основними проблемами організації стоматологічної допомоги є нерівномірне трудове навантаження та розподіл надання хірургічно-стоматологічної допомоги населенню. Даний аналіз роботи лікаря-хірурга в подальшому зможе удосконалити розробку механізмів кваліфікованої лікарської допомоги та підвищити ефективність функціонування стоматологічної служби як складової системи охорони здоров'я.

Результати досліджень та їх обговорення. Аналізуючи роботу лікаря хірурга-стоматолога за п'ять років, у дослідженні було наведено показники щомісячної звітності. Навантаження під час року на лікаря хірурга-стоматолога було нерівномірне. Коливання завантаження кабінету можна пояснити коливанням розподілу святкових днів та періодів тимчасової непрацездатності працівників клініки. Відповідно щомісяця у кабінеті відпрацьовували від 19,17 до 19,50 робочих змін. Показані в роботі дані чітко підтверджують теорію циклічності та сезонності звернень пацієнтів за хірургічно-стоматологічною допомогою, що, у свою чергу, відповідає показникам захворюваності на карієс та його ускладнення згідно зі статистичними даними.

Висновки. Як видно з аналізу отриманих даних, лікар-хірург стоматолог за п'ять років виконав великий об'єм лікувальної роботи, що вимагала глибоких знань з методів обстеження хворих, диференційної діагностики, мануальних навичок та вмінь. Потрібно постійно підвищувати свою кваліфікацію, перебуваючи на передатестаційних курсах, підтверджувати кваліфікаційну категорію, застосовувати ефективні методи фармакотерапії.

Ключові слова: профілактичний огляд; лікар стоматолог-хірург; хвороби пародонта; хірургічні втручання.

©В. М. Гелей

ГВУЗ “Ужгородский национальный университет”

Результаты анализа работы хирургического кабинета Закарпатской областной клинической стоматологической поликлиники за 2012–2016 годы

Резюме. В данной статье представлен анализ работы врача хирурга-стоматолога профилактического отделения Областной клинической стоматологической поликлиники г. Ужгорода в период с 2012 по 2016 г. Статистическая обработка данных врачебной практики является важным фактором для оценки его профессиональной деятельности, полноты выполнения обязанностей, качества предоставленных хирургических-стоматологических услуг.

Цель исследования – проанализировать работу врача стоматолога-хирурга за пять лет.

Материалы и методы. По мнению авторов и большинства практикующих врачей хирургов-стоматологов, основными проблемами организации стоматологической помощи является неравномерное трудовая нагрузка и распределение оказания хирургической-стоматологической помощи населению. Данный анализ работы врача-хирурга стоматолога в дальнейшем сможет усовершенствовать разработку механизмов квалифицированной врачебной помощи и повысить эффективность функционирования стоматологической службы как составляющей системы здравоохранения.

Результаты исследований и их обсуждение. Анализируя работу врача хирурга-стоматолога за пять

лет, в исследовании были приведены показатели ежемесячной отчетности. Нагрузка во время года на врача хирурга-стоматолога была неравномерной. Колебания загрузки кабинета можно объяснить колебанием распределения праздничных дней и периодов временной нетрудоспособности работников клиники. Соответственно, ежемесячно в кабинете отрабатывалось от 19,17 до 19,50 смен. Показаны в работе данные четко подтверждают теорию цикличности и сезонности обращения пациентов за хирургически-стоматологической помощью, что, в свою очередь, соответствует показателям заболеваемости кариесом и его осложнениям согласно статистическим данным.

Выводы. Как видно из анализа полученных данных, врач хирург-стоматолог за пять лет выполнил большой объем лечебной работы, которая требовала глубоких знаний по методам обследования больных, дифференциальной диагностики, мануальных навыков и умений. Нужно постоянно повышать свою квалификацию, находясь на передаттестационных курсах, подтверждать квалификационную категорию, применять эффективные методы фармакотерапии.

Ключевые слова: профилактический осмотр; врач стоматолог-хирург; болезни пародонта; хирургические вмешательства.

©V. M. Heley

Uzhhorod National University

The analysis of work of surgical cabinet of Transcarpathian Regional Dental Clinic for 2012–2016

Summary. This article presents an analysis of the work of a doctor-surgeon-dentist in Preventive Department of Uzhhorod Regional Dental Clinic in 2012–2016. Statistical processing of medical practice data is an important factor in assessing its professional activity, the completeness of duties, and the quality of providing surgical dental services.

The aim of the study – to analyze the work of dental surgeon for the period of 5 years.

Materials and Methods. According to the authors of most practitioners and dental surgeons, basic problems of organization of dental care are uneven labour load and distribution of surgical-dental care. This analysis of the work of a surgeon in the future will be able to improve the development of mechanisms for qualified medical assistance and improve the efficiency of the functioning of the dental service as a part of the health care system.

Results and Discussion. Analyzing the work of a dental surgeon for five years in the study was given monthly performance reporting. The load during the year on the doctor dental surgeon was uneven. Fluctuations in cabinet loading can be explained by fluctuations in the distribution of holiday days and periods of temporary disability of the clinic staff. Accordingly, monthly in the office was worked out from 19.17 to 19.50 working changes. The data shown in the work clearly confirm the theory of cyclicity and seasonality of patient referrals for surgical-dental care, which in turn corresponds to caries morbidity and its complications according to statistical data.

Conclusions. As can be seen from the analysis of the obtained data, the surgeon-surgeon dentist over 5 years completed a large amount of medical work, which required a profound knowledge of the methods of examination of patients, differential diagnosis, manual skills and abilities. Must constantly improve their skills while on pre-courses prove proficiency to apply effective methods of pharmacotherapy.

Key words: preventive examination; doctor dentist-surgeon; periodontal disease; surgical interventions.

Вступ. Збереження і зміцнення здоров'я населення в сучасних умовах набувають особливої актуальності. Одним із завдань, що контролюються Європейською стратегією ВООЗ, є зміцнення стоматологічного здоров'я, а саме, зниження захворюваності на карієс зубів та його ускладнень. На удосконалення медичної допомоги стоматологічним хворим в Україні на державному рівні спрямовані: наказ МОЗ України № 566, № 58, № 305 [8–16]. Хірургічні

стоматологічні захворювання на даний час мають вагомий питоми масу серед усіх стоматологічних хвороб. У матеріалах звернень за медичною допомогою вони складають 27–32 % (третє місце), за показником частоти звернень до лікаря стоматолога-хірурга до 1500 пацієнтів на рік. Основною ланкою в системі стоматологічної допомоги населенню є міські амбулаторно-поліклінічні заклади [1–7]. Близько 90 % населення міст отримує стоматологічну

допомогу в даних закладах [17–20]. Проте проблема стандартизації надання хірургічно-стоматологічної допомоги не вирішена в повному обсязі. Все це зумовлює актуальність даної проблеми і необхідність розробити підходи до її вирішення.

Метою дослідження було проаналізувати практичну роботу лікаря стоматолога-хірурга за п'ять років.

Матеріали і методи. ЗОКСП обслуговує переважно мешканців м. Ужгорода, яких налічується 76 826 осіб, з них 59 074 – працездатні у віці 18–60 років та Ужгородського району – 69 837 чоловік. За направленням надають консультаційну допомогу населенню міст і сіл усієї Закарпатської області.

Згідно з критеріями поділу стоматологічних установ Закарпатської обласної клінічної стоматологічної поліклініки (ЗОКСП), як базу стоматологічного факультету Ужгородського національного університету, можна віднести до стоматологічних установ II рівня. У лікувально-профілактичному відділенні надають такі послуги: лікування зубів із приводу неускладненого та ускладненого карієсу, консультації фахівців (лікарів першої та вищої категорій) у спеціалізованих кабінетах (терапевтичному, хірургічному, дитячому, ортопедичному), де проводять первинну профілактику карієсу зубів і хвороб пародонта, хірургічні втручання, фізіотерапевтичні процедури, рентген-діагностику.

Лікар хірург-стоматолог вищої кваліфікаційної категорії повинен знати:

- положення чинного законодавства та нормативні документи, що регламентують діяльність закладів охорони здоров'я, зокрема організацію хірургічної стоматологічної допомоги населенню;

- основи права в медицині;

- права, обов'язки та відповідальність лікаря хірурга-стоматолога;

- показники роботи лікувально-профілактичних закладів;

- сучасні методи діагностики, клініки та лікування хірургічної патології щелепно-лицевої ділянки;

- загальні питання нормальної та патологічної анатомії, фізіології, біохімії, мікробіології;

- загальні та спеціальні методи обстеження;

- методи знеболювання, інтенсивної терапії та реанімації;

- основи фармакотерапії;

- організацію диспансеризації хірургічних хворих;

- правила оформлення медичної документації.

Хірург-стоматолог вищої кваліфікації повинен вміти:

- організувати і провести консультацію хворих зі складною патологією щелепно-лицевої ділянки (ЩЛД);

- провести знеболювання в ділянці ЩЛД та блокаду шийного і зірчастого гангліїв;

- застосувати хірургічні методи лікування періодонтитів (цистектомія, резекція верхівки кореня);

- проводити хірургічні методи лікування неодонтогенних, одонтогенних та специфічних запальних захворювань обличчя (флегмона, тромбофлебіт, медіастиніт, сепсис);

- володіти хірургічними методами лікування термічних уражень ЩЛД, захворювань скронево-нижньощелепного суглоба;

- проводити видалення доброякісних пухлин, щелеп, шкіри;

- проводити хірургічні методи лікування пародонтиту, пластику вуздечок губ та язика;

- надати фахову хірургічну допомогу при невритах та невралгіях ЩЛД;

- проводити дентальну імплантацію;

- робити операцію секвестрэктомії;

- проводити операцію гайморотомії;

- проводити пластичні операції;

- здійснити перев'язку магістральних судин;

- оцінити результати обстеження та проведеного лікування за методикою комп'ютерної томографії.

Стоматолог-хірург вищої кваліфікаційної категорії повинен знати показники здоров'я населення України, методи оцінки діяльності стоматологічної поліклініки, питання експертизи працездатності хворих зі стоматологічною патологією.

Лікар хірург-стоматолог вищої кваліфікаційної категорії повинен брати активну участь в науково-практичних конференціях, мати друковані праці, брати участь у роботі Обласного відділення асоціації стоматологів України.

Результати досліджень та їх обговорення.

У середньому щорічно стоматолог-хірург пролікував 470,4 пацієнта міського населення та 59,6 сільського. За 93,4 зміни було надано допомогу 665,2 пацієнтам, з яких 437,4 первинних. Невідкладну допомогу було надано щорічно у 33,26 % випадків.

Щорічно проводять екстракції 704,6 зуба, з яких 630,6 з приводу ускладненого карієсу, а 70,8 з приводу захворювань пародонта. Опера-

Хірургічна стоматологія

ції щорічно виконували у 84,4 випадках, з яких із приводу гострих запальних процесів – 55,2.

Аналізуючи результати роботи стоматолога-хірурга за п'ятирічний період роботи у ЗОКСП необхідно відмітити, що загалом було прийнято 2352 чоловіки міського населення, з них 1470 первинних та 298 чоловіків сільського населення, з яких 149 первинних осіб. Лікар відпрацював 467 робочих змін, за які обслуговували 3326 відвідувачів, з яких 2187 первинних.

Відомо, що до стоматологічної патології, яка потребує невідкладної допомоги, належать: періостит, перикороніт, гострий остеомиєліт щелеп, альвеоліт, слинокам'яна хвороба, вивих зуба, його перелом, переломи щелеп, вивих скронево-нижньощелепного суглоба, невралгія трійчастого нерва, карбункул і фу-

рункул, абсцеси та флегмони ЩЛД.

Надання невідкладної допомоги вимагає від лікаря знань і вмінь із професійного огляду хворого, знеболювання ЩЛД, виконання операцій видалення зубів, їх шинування, розтину каптура, або його висічення. Відсоток невідкладної допомоги, яку надавали стоматологи-хірурги за зміну, в середньому складала 13,86 %.

Лікар за 5 років видалив 3523 зуби, з яких 3153 з приводу ускладненого карієсу, 354 – при запально-дистрофічній патології пародонта. Провели 422 амбулаторних операцій, з приводу гострих запальних процесів ЩЛД – 276, інших – 146, серед яких доброякісні пухлини ЩЛД.

Звертає на себе увагу нерівномірність розподілу навантаження хірурга упродовж року (рис.).

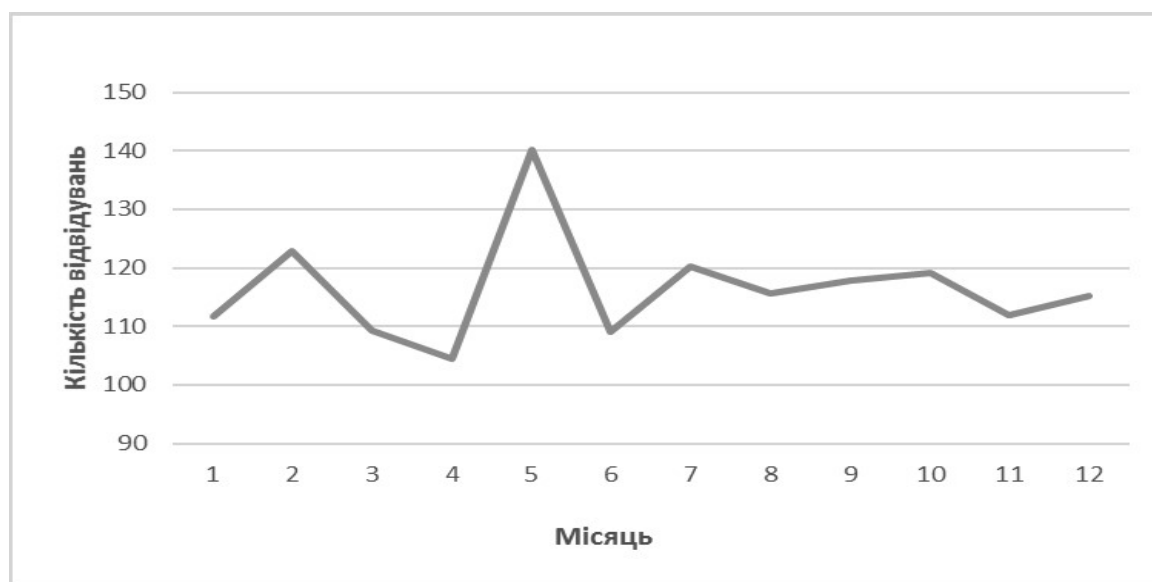

Рис. Діаграми кількості відвідувань хірургічного кабінету Закарпатської обласної клінічної стоматологічної поліклініки за 2012–2016 рр. (середній показник).

Найменше навантаження припадає на березень, червень, середні значення характерні для серпня, квітня; найбільші навантаження були у листопаді, грудні, січні, жовтні. Максимум припадає на травень, липень, лютий. Це можливо пов'язано з клімато-географічними особливостями району та трудовою діяльністю місцевого населення.

Роботу, яку виконав стоматолог-хірург, оцінювали в умовних одиницях праці (УОП). Усього за п'ять років – 11 908,5 УОП. У середньому за один рік роботи – 2381,7 УОП. За робочу зміну – 25,5 УОП.

У середньому щорічно стоматолог-хірург пролікував 470,4 пацієнта міського населення

та 59,6 сільського. За 93,4 зміни було надано допомогу 665,2 пацієнтам, з яких 437,4 первинних. Невідкладну допомогу було надано щорічно у 33,26 % випадків.

Щорічно проводили екстракції 704,6 зуба, з яких 630,6 із приводу ускладненого карієсу, а 70,8 з приводу хвороб пародонта. Щорічно операції виконували у 84,4 випадках, серед яких 55,2 із приводу гострих запальних процесів.

Висновки. У ході виконання роботи було встановлено, що в період 2012–2016 рр. у хірургічному кабінеті ЗОКСП активно надавали спеціалізовану допомогу пацієнтам: близько 5,92 відвідувань на одну робочу зміну, серед яких 75,24 % первинних пацієнтів; жителів села на

прийомі було до 10 %; найчастіше втручання – екстракція зубів (0,98–1,08 випадка на одне відвідування), в 90 % випадків причина видалення – карієс зубів та його ускладнення; щомісячно в середньому виконували 16,83 хірургічних втручань, з яких 67,36 % були з приводу запальних захворювань. Як видно з аналізу отриманих даних, лікар стоматолог-хірург за 5

років виконав великий об'єм лікувальної роботи, що вимагала глибоких знань із методів обстеження хворих, диференційної діагностики, мануальних навичок і вмінь. Потрібно постійно підвищувати свою кваліфікацію, перебуваючи на передатестаційних курсах, підтверджувати кваліфікаційну категорію, застосовувати ефективні методи фармакотерапії.

Список літератури

- Petersen P. E. Глобальная политика Всемирной организации здравоохранения по улучшению стоматологического здоровья / P. E. Petersen // *Dental Forum*. – 2009. – № 1. – С. 15–25.
- Алимский А. В. Роль и место организации и управления стоматологической службой страны в условиях рыночных отношений / А. В. Алимский // *Экономика и менеджмент в стоматологии*. – 2009. – № 1. – С. 14–17.
- Белоусов Н. И. Социологическая диагностика организации стоматологической службы в регионе / Н. И. Белоусов, Б. В. Трифонов, В. Г. Стародубцев // *Системный анализ и управление в биомедицинских системах*. – 2008. – Т. 7, № 3. – С. 744–748.
- Вахненко О. М. Аналіз стану нормативної бази, що регулює надання стоматологічної допомоги населенню України / О. М. Вахненко // *Современная стоматология*. – 2009. – Т. 4. – С. 145–147.
- Галузевий медико-економічний стандарт надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях: амбулаторна допомога / [К. М. Косенко, Ю. М. Бахуринський, В. Я. Скиба та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2000. – 384 с.
- Косенко К. М. Рівень надання стоматологічної допомоги дитячому населенню України за період 2002–2011 рр. / К. М. Косенко, О. Е. Рейзвіх // *Вісник стоматології*. – 2013. – Т. 1. – С. 152–157.
- Антонюк С. Державне регулювання розвитку приватного сектора в охороні здоров'я України (на прикладі надання населенню стоматологічної допомоги) / С. Антонюк, Я. Радиш // *Вісник НАДУ*. – 2005. – Т. 2. – С. 147–152.
- Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Стоматологія» : наказ Міністерства охорони здоров'я України № 566 від 23.11.2004 р. ; відп. за вик. В. В. Загородній. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20041123_566.html
- Про затвердження облікової форми № 039/о «Відомість обліку відвідувань в поліклініці (амбулаторії), диспансері, консультації, вдома» : наказ Міністерства охорони здоров'я України № 47 від 28.01.2004 р. ; відп. за вик. А. П. Картиш. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20040128_47.html
- Про затвердження типових інструкцій щодо заповнення форм первинної медичної документації лікувально-профілактичних закладів : наказ Міністерства охорони здоров'я України № 258 від 03.07.2001 р. ; відп. за вик. А. П. Картиш. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/ua/portal/dn_20010703_258.html
- Про внесення змін до наказів МОЗ України, що затверджують звітну та облікову медичну документацію : наказ Міністерства охорони здоров'я України № 58 від 05.02.2007 р. ; відп. за вик. О. М. Орду. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20041123_566.html
- Протоколи надання стоматологічної допомоги / за заг. ред. Ю. В. Опанасюка. – К., 2005. – 506 с.
- Павленко О. В. Аналіз роботи стоматологічної служби України за матеріалами 2009 року / О. В. Павленко, В. В. Кабаков, О. М. Вахненко // *Современная стоматология*. – 2011. – Т. 2. – С. 153–155.
- Павленко О. В. Шляхи реформування системи надання стоматологічної допомоги населенню України : дискусія / О. В. Павленко, О. М. Вахненко // *Современная стоматология*. – 2013. – Т. 4. – С. 180–184.
- Павленко О. В. Планування лікувально-профілактичної допомоги хворим на генералізований пародонтит на основі оцінки ризику ураження пародонту / О. В. Павленко, М. Ю. Антоненко, П. В. Сидельников // *Современная стоматология*. – 2009. – Т. 1. – С. 56–60.
- Решетников А. В. Эволюция и проблемы современной социологии медицины / А. В. Решетников // *Экономика здравоохранения*. – 2000. – № 5, 6. – С. 45.
- Савчук О. В. Соціологічне дослідження проблем муніципальних стоматологічних закладів / О. В. Савчук, О. А. Канюра // *Інновації в стоматології*. – 2014. – С. 78–81.
- Чопчик В. Д. Концептуальні напрями розвитку організації стоматологічної допомоги дорослому населенню в системі державних амбулаторних закладів великих міст України. 2007 : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мед. наук: спец. 14.02. 03 «Соціальна медицина» / В. Д. Чопчик. – К. : НМАПО імені П. Л. Шупика, 2007. – 20 с.
- Чопчик В. Д. Характеристика потреби дорослого населення в стоматологічних послугах / В. Д. Чопчик, М. В. Голубчиков // *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика*. К., 2007. – С. 901–906.
- Элланский Ю. Г. Оценка качества стоматологической помощи оказываемой населению на муниципальном уровне / Ю. Г. Элланский, О. В. Руденский // *Проблемы городского здравоохранения : сборник научных трудов*. – СПб., 2006. – Вып. 11. – С. 190–194.

References

- Petersen, P.E. (2009). Globalnaya politika Vsemirnoy organizatsii zdavookhraneniya po uluchshenyiu stomatologicheskogo zdorovya [Global policy of the World Health Organization for improving dental health]. *Dental Forum*, 1, 15-25 [in Russian].
- Alimskiy, A.V. (2009). Rol i mesto organizatsii i upravleniya stomatologicheskoy sluzhboy strany v usloviyakh rinochnikh otnosheniy [The role and place of organization and management of the dental service of the country in the conditions of market relations]. *Ekonomika i menedzhment v stomatologii – Economics and Management in Dentistry*, 1, 14-17 [in Ukrainian].
- Belousov, N.I., Trifonov, B.V., & Starodubtsev, V.G. (2008). Sotsyologicheskaya diagnostika organizatsii stomatologicheskoy sluzhby v regione [Sociological diagnosis of the organization of the dental service in the region]. *Sistemnyy analiz i upravleniye v biomeditsinskikh sistemakh – System Analysis and Management in Biomedical Systems*, 7 (3), 744-748 [in Russian].
- Vakhnenko, O.M. (2009). Analiz stanu normatyvnoi bazy, shcho rehuliuie nadannia stomatolohichnoi dopomohy naselenniu Ukrainy [Analysis of the state of the regulatory framework governing the provision of dental care to the Ukrainian population]. *Sovremennaya stomatologiya – Modern Dentistry*, (4), 145-147 [in Ukrainian].
- Kosenko, K.M., Bakhurynskiy, Yu.M., & Skyba, V.Ia. (2000). *Haluzevyi medyko-ekonomichnyi standart nadannia stomatolohichnoi dopomohy na I, II ta III rivniakh: Ambulatorna dopomoha [Sectoral medical and economic standard for provision of dental care at levels I, II and III: Outpatient care]*. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].
- Kosenko, K.M., & Reizvykh, O.E. (2013). Riven nadannia stomatolohichnoi dopomohy dytiachomu naselenniu Ukrainy za period 2002-2011 rr [The level of provision of dental care to the children's population of Ukraine for the period of 2002-2011]. *Visnyk stomatolohii – Herald of Dentistry*, (1), 152-157 [in Ukrainian].
- Antoniuk, S., & Radysh, Ya. (2005). Derzhavne rehuliuivannia rozvytku pryvatnoho sektora v okhoroni zdorovia Ukrainy (na prykladi nadannia naselenniu stomatolohichnoi dopomohy) [State regulation of the private sector development in Ukrainian health care (for example, provision of dental care to the population)]. *Visnyk NADU – Visiting NAPA*, (2), 147-152 [in Ukrainian].
- Nakaz ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy №566 “Pro zatverdzhennia protokoliv nadannia medychnoi dopomohy za spetsialnistiu “Stomatolohiia”” vid 23.11.2004 [Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 566 “On approval of protocols for the provision of medical care in the specialty “Dentistry” dated 23.11.2004]. Retrieved from: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20041123_566.html [in Ukrainian].
- Nakaz ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy № 47 “Pro zatverdzhennia oblikovoi formy №039/o “Vidomist obliku vidviduvan v poliklinitsi (ambulatorii), dyspanseri, konsultatsii, vdoma” vid 28.01.2004r. [Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 47 “On approval of registration form No039 / o” Record of visits to clinics (outpatient clinics), clinics, consultations at home “. - dated 28.01.2004r.]. Retrieved from: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20040128_47.html [in Ukrainian].
- Nakaz ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy №258 “Pro zatverdzhennia typovykh instruksii shchodo zapovnennia form pervynnoi medychnoi dokumentatsii likuvalno-profilaktychnykh zakladiv” vid 03.07.2001 r. [Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 258 “On approval of standard instructions for filling in forms of primary medical records of medical institutions” dated 03.07.2001]. Retrieved from: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20010703_258.html [in Ukrainian].
- Nakaz ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy №58 “Pro vnesennia zmin do nakaziv MOZ Ukrainy, shcho zatverdzhuiut zvitnu ta oblikovu medychnu dokumentatsiiu” vid 05.02.2007 r. [Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 58 “On Amendments to the Orders of the Ministry of Health of Ukraine approving the accounting and accounting medical documentation” dated February 5, 2007]. Retrieved from: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20041123_566.html [in Ukrainian].
- Opanasiuka, Yu.V. (2005). Protokoly nadannia stomatolohichnoi dopomohy [Protocols for the provision of stomatologic help]. Kyiv: National standards of Ukraine: recommended by the CMC for higher medical education of the Ministry of Health of Ukraine for doctors and students of stomatological departments of medical universities [in Ukrainian].
- Pavlenko, O.V., Kabakov, V.V., & Vakhnenko, O.M. (2011). Analiz roboty stomatolohichnoi sluzhby Ukrainy za materialamy 2009 roku [Analysis of the work of the Dental Service of Ukraine in 2009.] *Sovremennaya stomatologiya – Modern Dentistry*, (2), 153-155 [in Ukrainian].
- Pavlenko, O.V., & Vakhnenko, O.M. (2013). Shliakhy reformuvannia systemy nadannia stomatolohichnoi dopomohy naselenniu Ukrainy. Diskusiiia. [Ways of reforming the system of providing dental care to the population of Ukraine. Discussion.] *Sovremennaya stomatologiya – Modern Dentistry*, (4), 180-184 [in Ukrainian].
- Pavlenko, O.V., Antonenko, M.Yu., & Sidelnykov, P.V. (2009). Planuvannia likuvalno-profilaktychnoi dopomohy khvorym na heneralizovanyi parodontyt na osnovi otsinky ryzyku urazhennia parodontu [Planning of medical and preventive care for patients with generalized periodontitis on the basis of risk assessment of periodontal disease.] *Sovremennaya stomatologiya – Modern Dentistry*, (1), 56-60. [in Ukrainian].
- Reshetnikov, A.V. (2000). Evolyutsiya i problemy sovremennoy sotsiologii meditsyny [Evolution and problems of modern sociology of medicine.] *Ekonomika zdavookhraneniya – Health Economics*, (5-6), 64-66 [in Russian].
- Savchuk, O.V., & Kaniura, O.A. (2014). Sotsiologichne doslidzhennia problem munitsypalnykh stomatolohichnykh zakladiv [Sociological study of problems of municipal dental institutions.] *Innovatsii v stomatologii – Innovations in Dentistry*, (2), 78-81 [in Ukrainian].
- Chopchuk, V. D. (2007). Kontseptualni napriamy rozvytku orhanizatsii stomatolohichnoi dopomohy dorosloму naselenniu v systemi derzhavnykh ambulatornykh zakladiv velykykh mist Ukrainy [Conceptual directions of the organization of the organization of dental care for the adult population in the system of state out-patient institutions of the major cities of Ukraine]. *Extended abstract of Doctor's thesis*.

[Kyiv: National Medical Academy of Postgraduate Education named after PL Shupika Ministry of Health of Ukraine [in Ukrainian].

19. Chopchuk, V.D., & Holubchikov, M.V. (2007) Kharakterystyka potreby dorosloho naselennia v stomatolohichnykh posluhakh [Characteristics of adult population in dental services]. Zbirnyk naukovykh prats spivrobitnykiv NMAPO im. P.L. Shupyka – Collection of *Scientific Papers of P.L. Shupyk NMAPO Employees*, 16 (2), 901-906 [in Ukrainian].

20. Ellansky, Yu.G., & Rudensky, O.V. (2006) Otsenka kachestva stomatologicheskoy pomoshchi okazivayemoy naseleniyu na munitsypalnom urovne, Problemi gorodskogo zdavookhraneniya [Assessment of the quality of dental care provided to the population at the municipal level, Problems of urban health]. *Sbornik nauchnykh trudov – Collection of Scientific Works*, 11, 190-194. [in Russian].

Отримано 14.05.18